

Sygn. akt II CSK 131/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 kwietnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marian Kocon (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Władysław Pawlak

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z powództwa R. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S.
przeciwko "P. " Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w K.
o ustalenie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 17 kwietnia 2019 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 25 października 2017 r., sygn. akt I ACa [...],

**uchyła zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia
o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 7 września 2015 r. ustalił, w uwzględnieniu żądania pozwu, że aneks nr 3 z dnia 2 września 2010 r. do umowy dzierżawy nr [...] z dnia 24 stycznia 2008 r., łączącej powoda R. sp. o.o. w S. i pozwanego "P." sp. z o.o. w K. jest nieważny oraz stwierdził, iż istnieje wiążąca strony umowa dzierżawy nr [...] z dnia 24 stycznia 2008 r., a także orzekł o kosztach postępowania.

Na skutek apelacji pozwanego Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 25 października 2017 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego w K. w ten sposób, że oddalił powództwo.

Sąd Apelacyjny ustalił, że w dniu 24 stycznia 2008 r. powód – R. spółka z o.o. zawarł z Ż. S.A. (dalej Ż.) umowę dzierżawy nr [...], bliżej określonej nieruchomości. Strony tej umowy w § 11 ust. 2 zastrzegły, że wszelkie jej zmiany wymagają formy pisemnej z datą pewną pod rygorem nieważności.

W dniu 16 kwietnia 2009 r. powód zawarł z Ż. w formie pisemnej aneks nr 1 do umowy z dnia 24 stycznia 2008 r., zgodnie z którym umowne prawo odstąpienia od umowy miało zostać związane z obowiązkiem zapłaty na rzecz Ż. odstępnego w wysokości równej sześciokrotności czynszu dzierżawnego, które miało zostać zapłacone w dniu 1 października 2009 r., przy czym na jego poczet miały być zaliczone kwoty uiszczone przez powoda tytułem czynszu. Wzmianka o tym aneksie została umieszczona w sporządzonym w dniu 4 czerwca 2009 r. w formie aktu notarialnego protokole Nadzwyczajnego Zgromadzenia Akcjonariuszy spółki Ż..

Powód w dniu 24 kwietnia 2009 r. złożył oświadczenie o odstąpieniu od umowy bez jednoczesnej zapłaty odstępnego w wysokości sześciokrotności czynszu dzierżawnego.

W dniu 17 sierpnia 2009 r., w drodze umowy sprzedaży, pozwany nabył od Ż. prawo wieczystego użytkowania gruntu oraz własność budynków, stanowiących przedmiot dzierżawy. W § 9 ust. 1 odnotowano, że pozwany wstępuje w miejsce Ż., jako wydzierżawiający.

Powód w okresie od dnia 1 maja 2009 r. do dnia 31 października 2009 r. nie złożył ani wobec Ż., ani wobec pozwanego oświadczenia o cofnięciu oświadczenia o odstąpieniu od umowy nr [...]. Oświadczenie takie wobec pozwanego powód złożył w dniu 9 listopada 2009 r. podpisując w tej dacie w obecności notariusza aneks, który według stron miał stanowić tekst jednolity umowy nr [...].

Treść tego aneksu w wielu punktach nie odzwierciedlała zapisów pierwotnej umowy z dnia 24 stycznia 2008 r. z uwzględnieniem aneksu nr 1 z kwietnia 2009 r.

W dniu 2 września 2010 r. strony podpisały aneks nr 3 do umowy dzierżawy, celem uzupełnienia i ujednolicenia treści załącznika nr 2 i 5 tej umowy, z uwzględnieniem wzajemnych interesów i potrzeb. Aneks ten nie zawierał daty pewnej. Stwierdzono, że jego celem jest stworzenie warunków do dalszego dynamicznego zwiększania przez dzierżawcę przeładunku na terenie [...] w K. oraz uzupełnienie i ujednolicenie treści załącznika nr 2 i 5 do umowy stron, z uwzględnieniem wzajemnych potrzeb.

Sąd Apelacyjny uznał, że powód nie ma interesu prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c. w ustaleniu istnienia umowy dzierżawy, z uwagi na dokonane przez pozwanego wypowiedzenie ze skutkiem natychmiastowym. Ponadto, że w dacie nabycia przez pozwanego od Ż. nieruchomości objętych umową dzierżawy z dnia 24 stycznia 2008 r., umowa ta pomiędzy powodem a Ż. już nie istniała w związku ze skutecznym odstąpieniem przez powoda od tej umowy na podstawie § 6 ust. 2 umowy w brzmieniu ustalonym aneksem nr 1 z dnia 16 kwietnia 2009 r. Sąd Apelacyjny nie podzielił stanowiska powoda, że aneks ten był nieważny w świetle § 11 ust. 2 umowy z dnia 24 stycznia 2008 r. z uwagi na brak daty pewnej. Ze sporządzonego w formie aktu notarialnego protokołu Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia akcjonariuszy Ż. z dnia 4 czerwca 2009 r. wynika, że aneks ten w tej dacie był złożony w Ministerstwie Skarbu i w jego przedmiocie wypowiedział się reprezentujący Ministra Skarbu Sekretarz Stanu w tym Ministerstwie. Zatem ten dokument, w świetle art. 81 § 2 k.c. najpóźniej tego dnia uzyskał datę pewną.

Skarga kasacyjna powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego - oparta na obu podstawach z art. 398³ k.p.c. - zawiera zarzut naruszenia art. 81 k.c., art. 189 k.p.c., art. 386 §5 w zw. z art. 394¹ § 1¹ i § 3 w zw. z art. 398²¹ k.p.c., i zmierza do uchylenia tego wyroku oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Odnosnie do zarzutu, co do składu sądu, w którym apelację rozpoznał Sąd Apelacyjny, to wbrew stanowisku skarżącego w razie uchylenia przez Sąd Najwyższy, na skutek zażalenia przewidzianego w art. 394 § 1¹ k.p.c., wyroku sądu drugiej instancji uchylającego wyrok sądu pierwszej instancji i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania, sąd drugiej instancji może rozpoznać sprawę w tym samym składzie. Takie stanowisko zostało wyrażone w uchwale z dnia 26 listopada 2014 r., III CZP 80/14 (OSNC 2015, Nr 9, poz. 100), które Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym skargę kasacyjną podziela i celem uniknięcia zbędnych powtórzeń odwołuje się do motywów przedstawionych w uzasadnieniu tej uchwały, a jedynie dla szczególnego zaakcentowania zauważa, że orzeczenie Sądu Najwyższego uwzględniające zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. ma wyłącznie walor procesowy; nie zawiera żadnego rozstrzygnięcia co do istoty spornego stosunku prawnego, a jedynie przesądza o bycie zaskarżonego wyroku, który przestaje istnieć w sensie prawnym. Powstaje taka sytuacja, jakby zaskarżone orzeczenie sądu drugiej instancji w ogóle nie zostało wydane. Uchylenie orzeczenia sądu drugiej instancji sprawia, że sąd ten musi ponownie realizować swoje kompetencje w związku z koniecznością rozpoznania apelacji od orzeczenia sądu pierwszej instancji. Ze względu na zakres kognicji Sądu Najwyższego nie zachodzi jednak w tym wypadku ryzyko naruszenia bezstronności składu orzekającego.

Zasadnie natomiast zarzucił skarżący, że z naruszeniem art. 189 k.p.c. Sąd Apelacyjny uznał, że powód nie ma interesu prawnego w rozumieniu tego przepisu w ustaleniu istnienia między nim a pozwanym stosunku dzierżawy na podstawie umowy. Wbrew temu pogładowi Sądu Apelacyjnego skarżący ma interes prawny w tym ustaleniu. Zmierza bowiem do uzyskania ochrony prawnej w zakresie

samego istnienia umowy dzierżawy. Innym zaś zagadnieniem jest, czy skarżący wykazał istnienie tego stosunku prawnego.

Sąd Apelacyjny uznał, że w dacie nabycia przez pozwanego od Ż. nieruchomości objętych umową dzierżawy z dnia 24 stycznia 2008 r. umowa ta pomiędzy skarżącym a Ż. już nie istniała w związku ze skutecznym odstąpieniem przez skarżącego od tej umowy na podstawie § 6 ust. 2 umowy w brzmieniu ustalonym aneksem nr 1. U podłoża tego stanowiska legł pogląd, że forma pisemna z datą pewną zastrzeżoną pod rygorem nieważności może być zastąpiona formą zastępczą daty pewnej określonej w art. 81 § 2 i 3 k.c.

Pojęcie daty pewnej z art. 81 § 1 k.c. określa kwalifikowaną formę czynności prawnej, polegającą na tym, że pisemna forma czynności prawnej zostaje uzupełniona urzędowym poświadczeniem daty jej dokonania, natomiast pojęcie daty pewnej z art. 81 § 2 i 3 k.c. wskazuje jedynie na datę (chwile), w której istniał dokument obejmujący daną czynność prawną. Oznacza to, że późniejsze zaopatrzenie dokumentu w datę pewną nie czyni zadość wymogowi, by w szczególnej formie złożono już samo oświadczenie woli. W rezultacie formie tej, która jest jedną ze szczególnych form oświadczenia woli, wbrew odmiennemu pogładowi Sądu Apelacyjnego, nie może czynić zadość data pewna z art. 81 § 2 i 3 k.c.

Skoro Sąd Apelacyjny rozstrzygając w sprawie wyszedł z odmiennych założeń, zaskarżony wyrok nie mógł się ostać.

Z tych przyczyn orzeczono, jak w wyroku.

a

jw